

kursantov-v-obrazovatelnykh-uchrezhdeniyakh-mvd-rossii

2. Булатова Т. І. Структурно-функціональна модель формування гендерної культури старшокласників у процесі вивчення української літератури Наукові записки. Серія: Психолого-педагогічні науки. № 5. 2011 р. (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) Збірник наукових праць — Режим доступу до ресурсу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nzspp/2011_5/bygch/4.pdf

3. Мелехова В. Ю. Педагогические условия формирования культуры полоролевых отношений у подростков : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 Б. м., Б. г. 266 с. — Режим доступу до ресурсу: <http://www.disscat.com/content/pedagogicheskie-usloviya-formirovaniya-kultury-polorolevykh-otnoshenii-u-podrostkov>

4. Мунтян І.С. Гендерний підхід у професійній підготовці студентів вищих педагогічних закладів: Автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.04. / Мунтян Іван Савелійович . — Південноукр. держ. пед. ун-т ім. К.Д.Ушинського (м. Одеса). — О., 2004. — 21 с.

5. Приходькіна Н. О. Педагогічні умови реалізації гендерного підходу у фаховій підготовці студентів гуманітарних спеціальностей : Дис... канд. наук: 13.00.04 / Приходькіна Н. О. — 2009. — 21 с.

6. Терзі П. П. Формування гендерної культури студентів вищих технічних навчальних закладів: дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Терзі Пилип Пилипович . — Кіровоград, 2007. — 238 с.

У статті аналізуються та систематизуються теоретико-практичні підходи вітчизняних психологів і педагогів щодо педагогічних умов виховання гендерної культури майбутніх фахівців пожежної безпеки. Визначено педагогічні умови виховання гендерної культури майбутніх фахівців пожежної безпеки.

Ключові слова: гендерна культура, гендерне виховання, педагогічні умови, майбутні фахівці пожежної безпеки.

В статье анализируются и систематизируются теоретико-практические подходы отечественных психологов и педагогов по педагогическим условиям воспитания гендерной культуры будущих специалистов пожарной безопасности. Определены педагогические условия воспитания гендерной культуры будущих специалистов пожарной безопасности.

Ключевые слова: гендерная культура, гендерное воспитание, педагогические условия, будущие специалисты пожарной безопасности.

Theoretical and practical approaches of home psychologists and pedagogues to pedagogical conditions of gender culture acculturation in future fire safety specialists are analyzed and organized in the article. Pedagogical conditions of gender culture acculturation in future fire safety specialists are determined.

Keywords: gender culture, gender acculturation, pedagogical conditions, future fire safety specialists.

УДК 371.134+331.45

О.В. Марущак, В.П. Король
м. Вінниця, Україна

ОСНОВИ ОХОРОНИ ПРАЦІ ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА

Постановка проблеми. З метою підвищення якісного рівня підготовки фахівців різних освітньо-кваліфікаційних рівнів з питань охорони праці та практичної реалізації принципу пріоритетності охорони життя та здоров'я працівників наказом Міністерства освіти і науки України «Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у ВНЗ України» від 21.10.2010 р. № 969/922/216 було впроваджено в навчальний процес вивчення студентами всіх вищих закладів освіти дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі», а також включення розділу з охорони праці до дипломних і магістерських робіт на здобуття освітньо-кваліфікаційних рівнів «бакалавр», «спеціаліст» і «магістр».

Професія вчителя технологій належить до складної групи професій, що функціонують одночасно в двох різнорідних системах: «людина-людина», «людина-техніка» та їх модифікаціях, тому, крім підготовленості до педагогічної діяльності, він має володіти

спеціальними знаннями, здійснювати навчально-виробничу, організаційно-методичну діяльність під час навчально-виховного процесу учнів середньої загальноосвітньої школи (СЗШ).

Основи охорони праці є важливою нормативною дисципліною циклу підготовки майбутнього педагога в цілому та вчителя технологій зокрема. Вона вивчається з метою формування у майбутніх фахівців із вищою освітою необхідного в їхній подальшій професійній діяльності рівня знань і вмінь із правових та організаційних питань охорони праці, основ фізіології, гігієни праці, виробничої санітарії, безпеки процесів праці та пожежної безпеки, визначеного відповідними державними стандартами освіти.

Аналіз попередніх досліджень. У рамках інтеграції України до Європейського Союзу, підтримки положень Болонської декларації зміст освіти майбутніх педагогів у галузі охорони праці вимагає переосмислення, певних змін стосовно нових вимог і напрямків розвитку держави в цілому. Визначенню та обґрунтуванню змісту професійної підготовки студентів у галузі охорони праці присвячено праці Е. Абільтарової. Питаннями соціальної екології, пошуком ефективних механізмів розвитку охорони праці та безпеки життєдіяльності опікуються науковці М. Астахова, Н. Середа, Т. Павленко. Питання методики проведення лекцій з охорони праці розглядається у працях Р. Сабарно, В. Огірцова, А. Саркісова. Проблемам підготовки кадрів із питань цивільного захисту та охорони праці відповідно до вимог кредитно-модульної системи присвячено праці Я. Семчук, О. Малишевської, Р. Борисюк, О. Гавриленко та ін. Про необхідність формування цілісної системи навчання та перевірки знань із проблем охорони праці та безпеки життєдіяльності, організацію якісної підготовки та перепідготовки працівників галузі освіти йдеться у наукових дослідженнях Л. Покроєвої.

Однак у діючій системі навчання з питань охорони праці наразі існує низка протиріч, що пов'язані з відсутністю науково обґрунтованої та експериментально перевіреної системи навчання у вищих педагогічних навчальних закладах.

Мета статті полягає в обґрунтуванні змісту професійної підготовки майбутніх педагогів у цілому та вчителів технологій зокрема в галузі охорони праці та системи безперервної освіти з безпеки життєдіяльності.

Виклад основного матеріалу. Вивчення курсу «Основи охорони праці» ґрунтується на знаннях з питань безпеки життєдіяльності, одержаних студентами під час освоєння навчальних програм, що передбачені для підготовки майбутніх фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня — бакалавр.

Охорона праці як галузь науки виникла на перетині соціально-правових, технічних і медичних наук, науки про людину. Головними об'єктами її досліджень є людина в процесі праці, виробниче середовище, організація безпечних умов праці на заняттях. На підставі цих досліджень розробляються заходи та засоби, спрямовані на збереження здоров'я і працездатності людини в процесі трудової діяльності.

Під час вивчення основ охорони праці чітко проглядається тісний взаємозв'язок наук (фізики, математики, хімії тощо) та їх прикладних напрямків (технології виробництва, приладобудування, технологій, матеріалознавства та ін.). Тут чітко та детально розкривається історія розвитку уявлень про безпечні методи праці та виробництва, боротьба різних уявлень і моделей, практичне використання результатів наукових досліджень.

Методологічною основою курсу «Основи охорони праці» є науковий аналіз умов праці, технологічних процесів, виробничого обладнання, робочих місць, трудових операцій, організацій виробництва з метою виявлення небезпечних і шкідливих виробничих факторів, виникнення можливих аварійних ситуацій. Головне завдання курсу — надати майбутнім фахівцям знання з основ охорони праці, реалізація яких на практиці сприятиме покращенню умов праці, підвищенню її продуктивності, запобіганню професійних захворювань, виробничого травматизму, аварій.

У процесі історичного розвитку виробництва завжди існувала необхідність у попередженні травматизму, у забезпеченні безпечних умов праці. Ця необхідність призводила до послідовного

накопичення знань з охорони праці, що призвело з часом до зародження науки про безпеку праці. Упродовж тривалого часу в побуті існувала думка, що нещасні випадки і травматизм можуть бути непередбачуваними, однак наукою було зроблено протилежний висновок: нещасний випадок не випадковий.

Існує два фактори, що визначають безпеку на робочому місці, — це безпечна техніка та безпечна поведінка людини. При цьому більше половини нещасних випадків відбувається через небезпечну поведінку, помилки постраждалих. Людина, що виконувала роботу, чогось не помітила, не врахувала, не передбачила, з чимось не впоралась, поквапилась. Цьому слугували необачність, неуважність, бажання до вільної поведінки, схильність до конфліктів, нестриманість, надмірна самовпевненість, схильність до ризику, неповага до норм і правил, слабкі професійні якості. Більше того, люди в процесі трудової діяльності нерідко й умисно порушують добре відомі їм правила, наражаючи себе на небезпеку [4], що свідчить про низьку культуру дотримання працюючими правил техніки безпеки.

Результати аналізу вітчизняної системи охорони праці свідчать: 1) про високий рівень виробничого травматизму, основними передумовами розвитку якого є неадекватність прийняття рішень в екстремальних виробничих ситуаціях і невиконання своїх професійних обов'язків у галузі охорони праці; 2) зростання дитячого травматизму в навчально-виховному процесі; 3) збільшення ролі людського фактору в управлінні охороною праці на сучасному виробництві.

Основними причинами вищезазначеного є недотримання роботодавцями вимог законів України «Про охорону праці» та «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення» щодо забезпечення здорових та безпечних умов праці й функціонування системи управління охороною праці, недосконалість самого законодавства, низький рівень технічних засобів контролю та діагностики тощо.

Відповідно, предметом вивчення безпеки є не тільки техніка і технологічні процеси, а й людський фактор [2]. Саме тому на теперішній день системи професійної підготовки майбутніх фахівців, зокрема педагогів, і навчання підростаючого покоління в галузі охорони праці є актуальними та потребують удосконалення.

Система навчання з питань охорони праці функціонує в Україні 20 років і регламентується Законом України «Про охорону праці», наказом Міністерства освіти і науки України «Про організацію та вдосконалення навчання з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту у вищих навчальних закладах України», «Типовим положенням про порядок проведення навчання і перевірки знань із питань охорони праці» та ін.

Для формування культури виконання правил техніки безпеки як у побуті, так і на виробництві необхідно закласти відповідний фундамент у дітей та розвивати її в процесі безперервного навчання в галузі безпеки життєдіяльності та охорони праці. Виділяють такі рівні освіти в цій галузі [5]:

Нульовий рівень — родина, дитячі дошкільні установи. Основна мета дошкільної освіти — виховання безпечного поведіння, культури виконання елементарних правил техніки безпеки. На цьому рівні дошкільнята здобувають знання в галузі захисту від небезпеки за допомогою батьків, вихователів дошкільних установ, на основі власних спостережень і досвіду. Сімейне виховання в цьому віці відіграє провідну роль, а його ефективність визначається тим, якою мірою самі батьки та вихователі володіють культурою безпеки.

В останні роки проблема забезпечення безпечної життєдіяльності дітей до 7 років знаходить своє відображення в методичній літературі і освітніх програмах для дошкільних освітніх закладів. У них поряд із традиційними завданнями охорони та зміцнення здоров'я висувається вимога формування в дитини знань і вмінь із безпеки. Однак ці завдання направлені на виховання безпечної поведінки на вулиці та в основному орієнтовані на старший дошкільний вік. Разом із тим середній дошкільний вік характеризується наростанням рухової активності й збільшенням фізичних можливостей дитини, які, в поєднанні з підвищеною допитливістю та прагненням до самостійності, нерідко призводять до виникнення травмонебезпечних ситуацій.

Тому надзвичайно важливо створити в дошкільній освітній установі і родині такі умови,

які дозволять дитині планомірно накопичувати досвід безпечного поводження в побуті.

Компонентами, що відображають ступінь сформованості цього досвіду, є: знання правил безпечного поводження (про джерела небезпеки, запобіжні заходи і методи уникнення небезпеки); уміння діяти в ситуаціях при контактах із потенційно небезпечними об'єктами довкілля; ставлення до екстремальних ситуацій (переживання і усвідомлення дитиною необхідності дотримання міри обережності і своїх можливостей щодо подолання небезпеки). Основними факторами, що оптимізують цей процес, є активна позиція дитини, процес спілкування дитини з дорослими, ігрова форма передачі способів поведінки, емоційна включеність дитини в діяльність.

Мета дошкільної освіти — вироблення безпечного поводження методами виховання, засвоєння дитиною елементарних взаємозв'язків із навколишнім оточенням, особливостей взаємодії людини з ним. Перше соціальне оточення дитини — його родина, в якій розпочинається освітній процес. Із перших років життя, коли активність дитини в освоєнні світу всіляко заохочується дорослими, починається його освітня діяльність, зокрема й у питаннях власної безпеки.

На наступних етапах розвитку дошкільнят ускладнюється їхня предметна діяльність і процеси спілкування; дитина починає отримувати не тільки заохочення своєї активності, а й обмеження з боку дорослих, починається впровадження цієї активності в нормативне фіксоване поводження. У цьому полягає одне із завдань виховання безпеки на цьому етапі розвитку особистості. При цьому варто звернути увагу на те, що процес виховання в початкових формах особистої безпеки, як одне з умов формування особистості в цілому, має відбуватися пропорційно. Якщо дитину залякати агресивним світом, то вона не навчиться або розучиться ризикувати (адже в деяких випадках ризик — найважливіша частина самозахисту), стане сприймати світ як агресивне оточення і все життя, врешті-решт, витратить на боротьбу з ним. Виховання в дітей здатності до самозахисту і до розумного ризику в екстремальних ситуаціях не мають нічого спільного з формуванням і розвитком у дітей схильності до агресії, негативних емоцій, які можуть відбуватися не тільки під впливом перегляду аморальних бойовиків, окремих книг і журналів, а й під впливом деяких дитячих ігор і іграшок (наприклад, ляльки-монстри, трансформери, чудовиська тощо).

Ще одне завдання безперервного навчання БЖД у дошкільній освіті — це безперервний розвиток свідомості дітей на основі послідовності програм БЖД дошкільної й початкової загальної освіти, створення необхідних педагогічних умов їхньої реалізації.

Перший рівень навчання — I-IV класи включає такі розділи: 1) безпечне поводження в школі; 2) безпечне поводження на дорогах міст, селищ та інших населених пунктів, особливо в місцях інтенсивного використання транспортних засобів; 3) безпечне поводження на воді, на льоду водоймищ, при пересуванні по снігу; 4) безпечне поводження на природі під час походів і екскурсій (правила безпеки під час грози, збиранні грибів, ягід і інших рослин); 5) безпечне поводження людини в побуті, пов'язане з використанням електроприладів, побутового газу, ліфтів, колючих і ріжучих предметів, хімічних і піротехнічних засобів тощо.

Перший рівень навчання багато в чому має інструктивний характер і відповідає лише на питання: Чого не можна робити, щоб зберегти своє здоров'я? Для навчання необхідно мати наочне приладдя, ілюстративний матеріал і методичні посібники для вчителів.

Другий рівень навчання — V-IX класи. Він починається з вивчення джерел і видів небезпеки, а завершується визначенням ролі особистості в забезпеченні безпеки в умовах діяльності та відпочинку людини.

Другий рівень навчання включає такі розділи: 1) опис джерел небезпеки та їх видів; 2) основні поняття і термінологія в галузі БЖД, класифікація небезпеки; 3) природна небезпека, пов'язана зі зміною клімату, освітленості, захист від них (безпечне обладнання житла й інших приміщень, мікроклімат, опалення, вентиляція, освітлення); 4) стихійні явища (землетруси, виверження вулканів, бурі, урагани, смерчі, тумани, град, повені, обвали, зсуви, лісові та торф'яні пожежі, небезпеки гірської місцевості й т.п.) і захист від них; 5) небезпека, пов'язана з

реалізацією навчального процесу в школі, роботою сучасного виробництва, різних видів транспорту, джерел одержання енергії й інших галузей економіки, захист від техногенних небезпек; 6) техногенна небезпека під час надзвичайних ситуацій (вибухи, пожежі, обвали й т.п.) і захист від них; 7) безпека в умовах автономного існування, засоби індивідуального захисту; 8) небезпека при взаємодії з дорослими, однолітками, тваринами, під час використання продуктів харчування та питної води; 9) надання першої допомоги потерпілим; 10) небезпечні професії, роль особистості в забезпеченні безпеки життєдіяльності.

Третій рівень навчання БЖД — X-XI класи є завершальним для осіб, що одержують середню освіту. Основні завдання та розділи цього етапу навчання зводяться до такого: 1) проблеми безпеки в системах «людина — середовище існування», ідентифікація небезпек, визначення розмірів і показників небезпечних зон; 2) наслідки впливу безпеки на людину та середовище існування; 3) небезпека техносфери і трудової діяльності; 4) створення комфортних умов життєдіяльності; 5) засоби захисту від безпеки техносфери в умовах трудової діяльності, застосування захисної техніки; 6) захист населення від безпеки техногенних надзвичайних ситуацій; 7) організація колективної безпечної взаємодії; 8) системи регіональної, державної, глобальної та космічної безпеки; 9) правові й організаційні основи державного забезпечення безпеки; 10) система освіти в галузі безпеки життєдіяльності.

Таким чином, у процесі навчання в загальноосвітній школі необхідно сформувати в учнів загальні знання з безпеки життєдіяльності, а також розвинути початкові навички безпечного поведіння, праці, шанобливе ставлення до питань безпеки, домігшись усвідомлення ними таких принципів: 1) право на забезпечення необхідного рівня безпеки в житті є одним із невід’ємних прав людини; 2) у будь-якій діяльності безпека має бути пріоритетною стосовно її результатів; 3) грамотне ставлення до питань безпеки в усіх сферах діяльності людини є запорукою її здоров’я та благополуччя.

Учні мають знати: 1) норми різних галузей права, що охороняють безпеку людини, її здоров’я, честь, гідність, майнові та інші інтереси; 2) межі правомірного захисту в умовах необхідної оборони і гострої потреби; 3) способи самозахисту при фізичному нападі в різних ситуаціях (на вулиці, у приміщенні, у ліфті, у громадському місці та ін.); 4) способи виживання, а також надання допомоги іншим особам при короткочасному перебуванні в небезпечному для життя середовищі (при пожежі, у загазованому приміщенні, при отруєнні, у травматично небезпечній обстановці і т.п.); 5) основи збройного захисту особистості і Батьківщини; 6) особливості проходження військової служби в лавах Збройних Сил України.

Четвертий рівень — професійно-технічне училище. Основним завданням, що вирішується на цьому рівні поряд із формуванням професіоналізму, є інтеграція загальнокультурної і професійної складових компетентності майбутнього робітника з основним розумінням необхідності безпеки праці, безпечного поведіння в соціумі й екологічної культури.

П’ятий рівень — технікуми й коледжі. Важливим завданням тут є розвиток здібностей при прийнятті грамотних з погляду безпеки рішень фахівцями середньої ланки під час керування виробничим або навчальним процесом, а також під час організації діяльності колективу.

Шостий рівень — вищий навчальний заклад. Основні завдання цього рівня — забезпечення необхідного рівня знань, умінь і навичок з безпеки життєдіяльності, охорони праці на основі комплексного і міждисциплінарного підходу при підготовці фахівців усіх профілів; формування здібностей з організації роботи й керування колективом з урахуванням вимог безпеки; формування навичок проектування та дослідження в галузі безпеки життєдіяльності; навчання основам експертизи; навчання прогнозуванню й моделюванню можливих негативних наслідків і надзвичайних ситуацій, що виникають у результаті прийняття необхідних управлінських рішень і проектів. У процесі безперервного навчання особливе місце належить вищій педагогічній освіті, основними завданнями якої є:

1) навчання педагогів усіх спеціальностей безпеці життєдіяльності, основам охорони праці з метою забезпечення в майбутньому безпеки учнів у процесі навчальних занять і позакласної роботи. Це завдання реалізується шляхом включення в Державні освітні стандарти вищої

професійної освіти та у навчальні плани педагогічних вишів дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Основи охорони праці», «Охорона праці в галузі освіти», «Цивільний захист»;

2) підготовка викладачів-організаторів БЖД для освітніх установ. Це завдання реалізується шляхом введення в педагогічних університетах спеціальності «Безпека життєдіяльності й охорона праці»;

3) обов'язкове введення курсів із безпеки життєдіяльності й екології в систему підвищення кваліфікації вчителів. Це завдання реалізується через курси підвищення кваліфікації.

Сьомий рівень — післявишівська професійна освіта (аспірантура, докторантура). Основна мета — розвиток проектної культури досліджень у галузі безпеки життєдіяльності, охорони праці. Основні завдання, які розв'язуються на цьому рівні, — розвиток здібностей і вмінь вести дослідження на основі системного розуміння і реалізації законів взаємодії «людина — середовище», виховання високої моральної позиції та переконань про пріоритет людського життя і здоров'я кожної людини як вищої цінності. Необхідно також виділити таку форму післявишівської професійної освіти, як додаткова освіта дорослих, основними завданнями якої є безперервне підвищення компетентності слухачів, перепідготовка та підвищення кваліфікації вчителів і викладачів.

Таким чином, безперервна освіта в галузі безпеки життєдіяльності, охорони праці, що охоплює всі вікові категорії, покликана розширити можливості людини в розкритті своєї індивідуальності, у підвищенні культурного та професійного рівнів, у полегшенні вирішення життєво важливих для суспільства й особистості проблем: сформулювати особистість, готову правильно і результативно діяти в непередбачуваних умовах, що прагне до постійного самовдосконалення та реалізації нових можливостей.

Однак нині система навчання з питань охорони праці недосконала. Традиційне навчання, що проводиться на рівні інструктажу: ввідний, первинний, поточний, позаплановий, цільовий, які зіграли в свій час позитивну роль, на зараз потребує подальшого вдосконалення як за змістом, так і за організаційними формами навчання.

Проблема вдосконалення змісту навчальних програм і планів стає актуальною особливо тепер, це пов'язане насамперед з постійним розвитком науково-технічного прогресу та інноваційних технологій сучасного виробництва, а розвиток останніх, у свою чергу, диктує нові небезпеки, з якими людина не стикалася досі. Необхідність у проведенні таких досліджень очевидна [1]. Нині характерною особливістю діяльності фахівця з охорони праці є його професійна компетентність. А тому для підвищення якості їх підготовки у вищому навчальному закладі велике значення мають методичне дослідження й обґрунтування тем навчальної програми з охорони праці, пов'язаних з їх професійною діяльністю; використання ефективних нових технологій навчання (дистанційних, комп'ютерних, модульних, кредитно-модульних технологій, мультимедіа технологій) як в автономній формі, так і в поєднанні з традиційною формою навчання; здійснення необхідного і якісного контролю досягнень студентами відповідного рівня знань, навичок та умінь; розробка та систематизація дидактичних засобів навчання, у тому числі електронних навчальних посібників, ілюстративних і методичних матеріалів; створення автоматизованих навчальних курсів, комп'ютерних програм, автоматизованої системи контролю засвоєних знань.

Дотримання вимог безпеки життєдіяльності учасників навчально-виховного процесу є обов'язковим під час уроків з усіх навчальних предметів. Особливої актуальності це питання набуває на уроках технологій у СЗШ. Адже учні не мають достатнього досвіду користування знаряддями праці, вони лише починають системно ознайомлюватись і вивчати правила безпеки життєдіяльності, зокрема, правила безпечної поведінки з матеріалами та відповідними інструментами. Окрім того, на уроках технологій учні не лише вивчають теоретичний матеріал, а й виконують практичні роботи, користуються різними інструментами та матеріалами, неправильне поводження з якими може стати причиною травмування та зашкодити їхньому здоров'ю. Тому важливо, щоб учитель технологій сам дотримувався правил безпеки та навчав цьому учнів під час уроків.

Вимоги до безпеки і виробничої санітарії учнів на уроках технологій визначено «Правилами безпеки під час занять у навчальних і навчально-виробничих майстернях навчальних закладів системи загальної середньої освіти», затвердженими наказом Міністерства освіти і науки України від 13 серпня 2007 р. № 730. Ці вимоги мають виконуватися незалежно від того, в якому приміщенні (кабінеті чи класній кімнаті) проводяться заняття, та у навчальних закладах будь-якої форми власності і відомчого підпорядкування.

Вимоги, які висуваються до професії вчителя технологій, диктуються такими основними умовами: потребою освітньої галузі у фахівцях з технологій; формуванням рис, що характерні для професії вчителя; формуванням у майбутніх фахівців технологій специфічних знань, умінь і навичок з предмету та спеціальності; формування нової культури безпеки праці вчителів технологій, яка б ґрунтувалася на підвищенні ступеня розвитку особистості і суспільства, можлива лише в результаті перетворення свідомості всіх прошарків суспільства.

Освіта повинна при цьому мати специфіку випереджувального характеру, що дозволить суспільству перейти від пріоритету захисту в небезпечних ситуаціях до пріоритету попередження цих ситуацій, до знищення ймовірностей виникнення загроз, до забезпечення безпеки всієї життєдіяльності [3]. Тому, структура програми дисципліни повинна бути гармонійним поєднанням головних тем і питань, охоплювати всі важливі аспекти безпечного існування людини в сучасному світі. Головна особливість дисципліни полягає в тому, що педагогічні засоби повинні бути орієнтовані не стільки на передачу знань, скільки на формування відношення особистості до проблеми, а також і формування особистісних якостей студента.

Таким чином, ефективність викладання курсу «Основи охорони праці» визначається методикою навчання, дидактичним і матеріальним забезпеченням предмету та вмінням викладача використовувати всі сучасні технології навчання для вирішення поставлених навчально-виховних завдань.

Висновки. Характерною ознакою сучасного розвитку суспільства є орієнтація на розвиток освіти, науки і культури, на розширення інтеграційних процесів у царині духовного і матеріального життя людини та суспільства, створення безпечних умов праці і навчання відповідно до чинного законодавства.

Охорона праці, як система забезпечення та збереження життя, здоров'я і працездатності людини в процесі трудової діяльності, є найважливішою складовою професійної освіти. Отже, підготовка майбутніх учителів технологій з питань охорони праці має величезне значення для здійснення державної політики в галузі охорони праці. Але проблеми формування необхідних знань, умінь і навичок та підвищення їх якості з питань безпеки праці, проблеми удосконалення форм і методів викладання науки охорони праці, проблеми впровадження та використання інформаційних, модульних, особистісно орієнтованих технологій під час вивчення охорони праці досі залишаються актуальними.

Література:

1. Безпека життєдіяльності, цивільна оборона та охорона праці : Інтегрована навчальна програма. — К. : Освіта України, 2005. — 24 с.
2. Биков В. І. Удосконалення процесу викладання дисципліни «Безпека життєдіяльності» у вищих закладах освіти / В. І. Биков, О. С. Кожем'якін // Безпека життєдіяльності. — 2007. — № 5. — С. 38-39.
3. Кобилянський О. В. Проблеми підготовки спеціалістів з безпеки життєдіяльності у вищих навчальних закладах / О. В. Кобилянський // Гуманізм та освіта : матеріали VIII міжнар. наук.-практ. конф., 11-13 червня 2006 р. — Вінниця : Вінницький національний технічний університет, 2006.
4. Кузнецов В. Концепція освіти з напрямку «Безпека життя і діяльності людини» / В. Кузнецов, В. Мухін, О. Буров // Інформаційний вісник «Вища освіта». — К. : Видавництво науково-методичного центру вищої освіти МОНУ, 2001. — № 6. — С. 6-17.
5. Теория и методика обучения безопасности жизнедеятельности : [учеб. пособие для высш. учеб. заведений] / Л. А. Михайлов и др.; под ред. Л. А. Михайлова. — М. : Academia, 2009. — 288 с.

Стаття присвячена проблемі функціонування в Україні системи управління охороною праці. Формування

культури виконання правил техніки безпеки відбувається у процесі безперервного навчання в галузі безпеки життєдіяльності та охорони праці. Розглядаються рівні визначення принципів відбору змісту та структурування професійної підготовки майбутнього педагога в галузі охорони праці та безпеки життєдіяльності, формування вмінь і навичок, професіоналізму в реалізації законів взаємодії «людина — середовище».

Ключові слова: охорона праці, безпека життєдіяльності, навколишнє середовище, педагог, трудове навчання, вчитель технологій.

Статья посвящена проблеме функционирования в Украине системы управления охраной труда. Формирование культуры выполнения правил техники безопасности происходит в процессе непрерывного обучения в области безопасности жизнедеятельности и охраны труда. Рассматриваются уровни определения принципов отбора содержания и структурирования профессиональной подготовки будущего педагога в области охраны труда и безопасности жизнедеятельности, формирование умений и навыков, профессионализма в реализации законов взаимодействия «человек — среда».

Ключевые слова: охрана труда, безопасность жизнедеятельности, окружающая среда, педагог, трудовое обучение, учитель технологий.

The article deals with the functioning of Ukraine in safety management. Building a culture of safety performance is in the process of lifelong learning in the field of security and life safety. We consider the level of defining the principles of content selection and structuring of training future teachers in the field of occupational safety and life safety, development of skills and professionalism in implementing the laws of the «man — environment».

Keywords: labor protection, safety, environmental educator, labor training, teacher technology.

УДК 378.8

А.М. Машталер
м. Хмельницький, Україна

ПРОФЕСІЙНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ОФІЦЕРА-ПРИКОРДОННИКА ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Постановка проблеми. Суспільство, що розвивається в умовах ринкових відносин, відчуває гостру потребу у фахівцях нового типу, в тому числі військовослужбовців. Формування таких особистостей — завдання суспільної і педагогічної науки і практики. Це відображено в державному освітньому стандарті вищої освіти (Закон України «Про освіту» від 23. 03. 1996 № 100/96-ВР зі змінами та доповненнями) [1].

За останні роки підвищився інтерес до проблеми професіоналізму офіцерів-прикордонників. Однак, незважаючи на широкий спектр досліджень у галузі професійної кар'єри та інших питань діяльності фахівців прикордонної служби [2, с. 32], розробка цієї проблеми є актуальною і потребує подальшого розвитку.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Пошук шляхів покращення професійної підготовки офіцерів-прикордонників потребує аналізу результатів досліджень науковців і практичних працівників. У цьому контексті особливого значення набувають дослідження сутності поняття професійної компетентності (В. Безпалько, Б. Гершунський, Е. Зеєр, І. Зязюн, Н. Кузьміна, А. Маркова, В. Монахов, В. Сластьонін та ін.).

Праці названих вище авторів сприяли накопиченню і систематизації знань, узагальненню досвіду практичної підготовки офіцерів-прикордонників. Проте в них недостатньо висвітлено проблеми формування професійної компетентності військовослужбовців прикордонної служби в системі підвищення кваліфікації як у теоретико-методологічному, так і в практичному аспектах.

Метою статті є визначення сутнісних характеристик професійної компетентності офіцерів-прикордонників у системі підвищення кваліфікації.

Виклад основного матеріалу. Професія «офіцер» є однією з найскладніших професій суспільства, оскільки вона визначає здатність суб'єкта з високою ефективністю вирішувати професійні завдання в екстремальних умовах, пов'язаних з ризиком для життя, обмеженим часом